

Микола М. Вегеш,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії України

ЛІТЕРАТУРНИЙ ПОРТРЕТ МИХАЙЛА ШМАЙДИ

(Пойда М. З народного кореня. Літературний портрет Михайла Шмайди. -
Ужгород: Карпати, 1995. - 124 с.)

Сьогодні на Закарпатті читач знає не так багато про Михайла Шмайду - одного з найстарших українських письменників Словаччини. виправити такий стан справ взялася аспірантка кафедри української літератури Ужгородського державного університету Мирослава Пойда. Відзначає, що над цією книгою дослідниця працювала ще навчаючись на філологічному факультеті УЖДУ.

Нелегким і тернистим був шлях М.Шмайди в літературу. Він народився 2 листопада 1920 р. в с.Красний Брід у сім'ї неможливих селян. На його долю не випало закінчувати літературні університети. Початкова школа у рідному селі, горожанська - у Межилаборцях, "чорна робота" в монастирі, де доводилось різати січку та дрова, знову господарювання у Красному Броді, заробітки кусня хліба в Німеччині... У 1941 р. Михайло став круглим сиротою - померли батько і мати. Так починалася трудова біографія майбутнього письменника і саме на ті часи припадають перші кроки Михайла Шмайди у велику літературу. "Разом із поетичними творами, - пише М.Пойда, - М.Шмайда пробує свої сили й у прозі. В 1943 році він написав перше оповідання "Смерть старого Івана", в якому яскравими барвами описав побут своїх односельчан". З цього часу соціальна тематика стане пануючою у літературній творчості Михайла Шмайди.

Дослідниця вибрала досить чітку структуру своєї праці, розглянувши окремо оповідання, повісті й романи, а також фольклористичну спадщину відомого письменника. У розділі "В оповіданні - цілий світ" М.Пойда проаналізувала збірку оповідань М.Шмайди "В'язка ключів", яка побачила світ у 1956 р. і до якої увійшло 14 оповідань. "Персонажами творів М.Шмайди, - констатувала М.Пойда, - є люди, які жили в його рідному селі, письменник майже завжди опишував конкретні випадки чи події, свідком якої був сам або, про яку чув від знайомих". Це свідчить про реалізм, правдиве зображення подій Михайлом Шмайдою. Дослідниця справедливо проводить паралелі між творами

Шмайди і літературною спадщиною В. Стефаніка, М. Черемшини, І. Ольбрахта. Дано глибокий аналіз сповідань М. Шмайди "За панських часів", "Останній сніп вівса", "Жандармські помії", "Повинні дні" та ін. Вдалою, на нашу думку, є паралель між оповіданням Шмайди "Смерть старго Івана" і новелою Стефаніка "Новина".

В розділі "Вірність правді життя" Мирослава Пойда проаналізувала великі прозові твори М. Шмайди, до яких слід віднести повість "Паразити" і романи "Трицять криги", "Корчмарський слуга" та "Роз'їзди". Саме повість "Паразити" письменник утверджувався в літературному процесі. Роман "Трицять криги" привернув особливу увагу критиків та літературознавців. М. Пойда скрупульозно зивчила і використала у своїй праці рецензії Ю. Бачі, М. Гиряка та ряду інших вчених. Дотальне знайомство дослідниці з творчістю М. Шмайди дало їй змогу констатувати, що "читачки роман "Трицять криги", ми переконуємось у значному зростанні художньої майстерності М. Шмайди". Незважаючи на деякі слабкі місця твору, автор "накреслив цілий ряд проблем, які намагався вирішити разом із героями свого твору. Це і виникнення артілей, становлення колективного господарства - одне з найбільш чіплих питань того часу, і зміна віросповідання, морально-етичні проблеми, проблема праці". До цього додамо, що ряд піднятих письменником проблем не втратили своєї значимості до цей день.

Михайло Шмайда відомий також і як фольклорист, який впродовж усього свого життя записував народну творчість: прислів'я та приказки, пісні, балади, легенди, казки. Він є упорядником і автором збірника "Коліскові пісні", першого тому книги "А іші вам вінчую. Календарна об'ядовість русинів-українців Чехо-Словаччини" (1932). Дослідниці відзначила, що навіть якщо Шмайда "не написав жодного оповідання, роману чи якогось іншого літературного твору, завдяки зробленому у царині збирання, систематизування та зивчення народнопоетичної творчості назавжди ввійшов би в історію української культури". З таким твердженням важко не погодитися.